

גבולות היחידה: פרק י'

נושא היחידה: הרקע לתקופת יפתח הגלעדי

כתבה: יעל דאר

מספר שיעורים לפי המתווה: 1

הסבר כללי:

יחידה זו מתחלקת לשני חלקים. בחלק הראשון, פסוקים א – ה, נכיר עוד שני שופטים. אין עליהם סיפורים רבים, אך נוכל למלא בטבלת השופטים את הפרטים הידועים לנו. החלק השני, הארוך (פסוקים ו – יח) יעסוק ברקע לתקופת יפתח, מעגל השופטים (פרט לישועה) ומצוקתם הכפולה של יושבי הגלעד. (האויב העמוני, והעובדה שאין להם מנהיג ראוי).

פתיחה:

ניזכר בתקופתו של אבימלך. נשאל: כמה שנים ארכה תקופה זו? (3 שנים). מה היה המצב הרוחני בעם? כנראה שלא טוב, לאחר מות גדעון כבר חזרו לעבוד עבודה זרה, תקופת אבימלך החלה ברצח המוני של 70 בני גדעון, כך שלא היה מושיע ראוי. אבימלך לא התגלה כמושיע הגון בתקופה זו. אם כך, כבר כמה שנים שהמצב קשה. ניזכר יחד עם הילדים במעגל ספר שופטים. חטא – עונש – תשובה – תשועה. בדרך כלל המעגל מתחיל מהחטא.

עיון בפסוקים:

נקרא פסוקים א-ב ונראה – מאיזה שלב מתחיל המעגל הפעם? 'ויקם אחרי אבימלך להושיע את ישראל...' – הפעם נזכרת התשועה קודם כל. כבר ראינו שהמצב הרוחני של העם היה קשה. מן הסתם נענשו וזעקו. נמלא בטבלה את הפרטים של המושיע הבא – תולע בן פואה, וכן את פרטי השופט הבא – יאיר הגלעדי.

פרק	השופט	שבת	המשעבד	אורך השעבוד	משך השפעתו	כיצד הדף את האויב?
י	תולע בן פואה בן דודו ¹	יששכר	-		23	
י	יאיר הגלעדי	מן הגלעד			22	

עוד שני פרטים על יאיר הגלעדי – היו לו 'שלושים בנים רוכבים על שלושים עיירים ושלושים עיירים להם' – העיר הראשון הוא חמור קטן, והשני – עיר מגורים. (נוכל לשאול את התלמידים, איזו מילה כתובה פה פעמיים? מה לדעתכם פירוש כל מילה?) ריבוי הבנים והערים מורה על חשיבותו של השופט ועל מעמדו. (וכך גם בגדעון ואיבצן, להלן).

¹ רוב המפרשים חושבים שדודו הוא שם של איש, סבו של תולע. לא בן הדוד של אבימלך.

פסוקים ו – י – חוזרים למעגל של ספר שופטים.

משימת קריאה – התלמידים יקראו וימצאו אלו חלקים של מעגל השופטים יש כאן? ובאלו

פסוקים בדיוק?

חטא – פס' ו

עונש – פס' ז – ט

תשובה – פס' י

ונפרט: מה היה החטא של בני"י? עבודה זרה. כמה אלוהים אחרים עבדו בני ישראל? נספור יחד איתם שבע עבודות זרות שנמנו בפסוק זה. ונסביר, שעוד הוסיפו חטא על פשע בכך שעזבו את ה' ולא עבדוהו, אפילו לא בשותפות עם אלים אחרים. העונש: מיהו המשעבד וכמה שנים שעבד? פלשתים ובני עמון 'בשנה ההיא' (מאז שנת מות יאיר הגלעדי) במשך 18 שנה². המצב היה שהעמונים עברו את הירדן לשטח נחלות יהודה, בנימין ואפרים. המצוקה גדולה מאוד.

נקרא פסוקים יא – טז. נסביר כי ה' שלח לישראל נביא (עלום שם) כדי להוכיח אותם. בבקש

מהילדים למצוא כמה פרטים:

א. מכמה אויבים ה' הציל את בני ישראל?

ב. איפה יש אירוניה / דברי לעג בדברי הנביא?

ג. מה תגובת ישראל למשמע דברי הנביא – תשובה מלאה.

לאחר הקריאה נענה על השאלות.

א. הנביא מונה שבעה אויבים שמהם ה' הציל את ישראל. נמנה אותם עם הילדים: מצרים,

אמורי, עמון, פלשתים, צידונים, עמלק ומעון. נסביר כי זה כנגד שבע עבודות זרות

שבני"י עבדו (פס' ו).

ב. האירוניה בדברי ה': פס' יד: 'לכו זעקו אל האלוהים אשר בחרתם בם. המה יושיעו לכם

בעת צרתכם'. ברור שאלוהי העמים – אין בכוחם להושיע. התשובה של ה', לכו זעקו

אל אלוקים אשר בחרתם בם – מה כוונתה?

ומדוע לאחר שהם מתעקשים – ה' נענה להם?

יש פה כעס של ה' עליהם, לאיזו רמה הגעתם? איך אתם עוד פונים אליי??

ועם ישראל מבין את גודל הטעות ואומר לה' – נכון שחטאנו, וטעינו – אבל אנו לא

מוכנים לוותר על הקשר איתך ריבונו של עולם! תעניש אותנו, תעשה לנו מה שתרצה –

אבל אל תאמר לנו ללכת אליהם, אנחנו איתך!! משל לאבא שמאוד כועס על הבן שלו,

שמתי שהאבא כבר לא מדבר איתנו או שהאבא אומר לילד לצאת מהבית, הילד

מתעשת, ואומר לאבא – תן לי כל עונש שתרצה, אבל אני רוצה להישאר איתך. יש כאן

אמירה מיוחדת של עם ישראל ולכן גם ה' מקבל תשובתם.

[W1] עם הערות: האם נכתוב ונסביר כך לתלמידים? לעג, אירוניה? אולי כעס? ה' כועס על עם ישראל ואומר להם שאם הם בחרו באילים אחרים אז שגם הם יושיעו אותם.

² התשועה תהיה מיד עמון – על ידי יפתח הגלעדי. ומיד פלשתים – על ידי שמשון, השופט הגדול הבא.

ג. תגובת ישראל: במילים: הודאה בחטא. ובמעשים: הסירו את אלוהי הניכר מקרבם והחלו לעבוד את ה'.

כמובן, את כל התשובות נבקש לבסס בפסוקים תוך ציון פסוק והקראת המילים המדויקות של התשובה המבוקשת.

נשאל: איזה חלק של מעגל ספר שופטים מהווים פסוקים טו – טז? זהו חלק התשובה.

לסיום חלק זה: נשאל - מהי תגובת ה'?' 'ותקצר נפשו בעמל ישראל'. נשאל: איך ייתכן? הרי אמר (פס' יג) 'לא אוסיף להושיע אתכם'. איך חל המהפך הזה? נסביר, שדלתי התשובה והרחמים לא ננעלות לעולם, "כי לא תחפוץ במות המת...כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה". מכאן אפשר לראות שדווקא "נעילת הדלת" יכולה להיות זו שמעוררת את הלב לחזרה בתשובה, ועוד: שרחמי האב על בנו, ולפעמים גוברת אהבתו, ואינו יכול לראות בסבל הבן ומקרבו, על אף שלא מגיע לו מצד הדין.

רד"ק: 'רצה לומר, קצר רצונו של מקום בדבר עמל ישראל, כי מתחילה היה רצון המקום להרבות עמלים – בעבור חטאם הרב. ועתה, בשובם לה', קצרה רצונו מלהרבות עמל, רצה לומר – ניחם ה' על הרעה'.

פסוקים יז – יח:

המלחמה בפתח. העמונים מתכנסים בגלעד. ישראל מתכנסים במצפה גלעד. זקני גלעד מגלים שאין להם בעצם מנהיג ראוי ויוצאים במכרז: מי האיש אשר יחל להילחם בבני עמון יהיה לראש לכל יושבי גלעד. כלומר, מי שיתייצב בראש העם וינהיגם במלחמה, וינצח – יהיה אחרי המלחמה לשופט ולמושל. נשאל: מה זה אומר על המצב הלאומי? אין אדם ראוי להושיע? ומה יקראה אם יגיע אדם שאינו ראוי בעיני גלעד? הוא ינהיג את העם? ואם יגיע מישהו שלא אוהבים? הדיון הזה יוביל אותנו לשיעור הבא.

הצעות להמחשה:

אפשר לבקש מהילדים לנסח את המכרז לתפקיד המושיע. זו הפעם הראשונה שבני ישראל צריכים לחפש מושיע בעצמם. מהן התכונות הנדרשות לכך? אפשר לעבוד בקבוצות ולנסח מודעה מתאימה. בסיום הלימוד – לבדוק, האם המושיע אכן עונה על דרישות התפקיד.

מסרים והפנמה:

- על חטאי עבודה זרה נענשים קשות.
- ה' תמיד מוכן לקבל תשובה. שולח נביא להוכיח ולבסוס מקבל את תשובת העם.

סיכום:

בני ישראל נמצאים במצוקה קשה וכפולה. מעגל השופטים התקיים גם כאן. חטא – עונש – תשובה. אך לא ראינו שה' ממנה מישהו. המצוקה מצד עמון היא מצוקה חזקה. העמונים לא נשאררו רק בעבר הירדן המזרחי, אלא פלשו גם למערב הירדן (פס' ט). בנוסף לכך אין מנהיג שיכול להוביל מלחמה מול בני עמון, ובני ישראל הגיעו עד משבר. כיצד ייפתר הדבר? את זאת נראה בשיעור הבא.

[W2] עם הערות: יש פה נקודה שאני חושב שצריכה ברור ודיוק. התשובה של ה', לכו וזעקו אל אלוהים אשר בחרתם בם – מה כוונתה? ומדוע לאחר שהם מתקשים – ה' נענה להם? אני הסברתי בכיתתי כך – שיש פה כעס של ה' עליהם, לאיזו רמה הגעתם? איך אתם עוד פונים אלי?? ועם ישראל מבין את גודל הטעות ואומר לה' – נכון שחטאנו, וטעינו – אבל אנו לא מוכנים לוותר על הקשר איתך ריבוננו של עולם! תעניש אותנו, תעשה לנו מה שתרצה – אבל אל תאמר לנו ללכת אליהם, אנחנו איתך!! משל לאבא שמאוד כועס על הבן שלו, שמתו שהאבא כבר לא מדבר איתו או שהאבא אומר לילד לצאת מהבית, הילד מתעשת, ואומר לאבא – תן לי כל עונש שתרצה, אבל אני רוצה להישאר איתך. יש כאן אמירה מיוחדת של עם ישראל ולכן גם ה' מקבל תשובתם.

